

גליון תקצוג • ערש"ק פרשת נח

לקראת שובת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

בניית תיבה במשך ק"כ שנה?!

נח – זכר צדיק לברכה!

גדר ז' מצוות בני נח

להניח הכל ולעסוק רק בתפילה!

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אוריינתא, דודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף מנשה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מי"י דמיטב מנפש ועד בשד,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

פתיחה

בעזה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'מקראת שבת' (גליון מתקצג) היו"ל לפרשת נח, ובו אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מצ'יבאזויטש וצוקל"ה נבג"מ זי"ע.

◇ ◇ ◇

המדור "מקראת שבת" עוסק בדברי רש"י שנה בנה את התיבה במשך מאה ועשרים שנה, מה שלא נזכר בגמרא ובפרקי דר"א, ותבואר שיטת רש"י שהקב"ה רצה שנה לבדו יבנה את התיבה בכדי לעורר את אנשי דורו לתשובה.

המדור "יינה של תורה" עוסק בסיבה לכך שהתורה הזכירה את שבחו של נח דווקא בריש פרשתנו, וזאת על יסוד עניין כח הדיבור המבואר בנוגע ללשון הרע ש"קטיל תליתא", ומרובה מידה טובה בדיבור טוב ושבח על חברו.

במדור "חידושי סוגיות" יפלפל בדברי הרמב"ם שנצטוו ישראל לכופ על בני נח לקיים מצוותיהם, ויחדש דכל מי שנצטווה במצוות מחוייב קודם בקבלת מלכותו של הקב"ה, ויוכיח שכן ה' במתן תורה אצל כל ישראל, וכן הוא בקבלת המצוות דגר צדק, ובגר תושב משמע מדברי הרמב"ם שעליו לקבל מלכות הקב"ה, ויחדש שלהרמב"ם גם בן נח יסוד מצוותיו הוא קבלת מלכותו של הקב"ה, וזהו גדר "לכופ" שכתב הרמב"ם.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השק"פ והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להוסיף, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיוצא, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן העניינים), וימצא מוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן עניינים

ב. מקראת שבת דודש.....
מדוע ארכה בניית התיבה ק"כ שנה?

מנין לו לרש"י שרק נח לבדו התעסק בבניית התיבה? / בין התעוררות התשובה ע"י תיבה בנוי / להתעוררות שעי' בניית התיבה / ביאור דברי רש"י אודות משך זמן עשיית התיבה ע"י נח

(ע"פ לקושי שידת חס"י עמ' 34 ואילך)

ה. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

למה דיברה תורה כענין של נח? ע"פ לקושי שידת חס"י עמ' 19 ואילך

מתי לא שמשו המזלות בימות המבול? ע"פ לקושי שידת חס"י עמ' 20 ואילך

ו. יינה של תורה.....
זכר צדיק לברכה - כח הדיבור

מדוע לשון הרע הורגת גם את המדובר? / איך יש בכוחו של אדם "לפתוח פה לשטן"? / מהו הצורך להזכיר את הצדיק לשבח? / וכיצד פועל דיבור טוב על יהודי? / דיבור האדם ופעולתו, לטוב ולמוטב

(ע"פ לקושי שידת חס"י עמ' 36 ואילך)

ט. פנינים דרוש ואגדה.....

תיקון העולם לנאולה ע"פ לקושי שידת חס"י עמ' 42 ואילך

"לשחת הארץ" - למעלייתא ע"פ לקושי שידת חס"י עמ' 19 ואילך

י. חידושי סוגיות.....
ז' מצוות בני נח

מדויק מל' הרמב"ם דאיכא חיוב מיתה בבן נח על העדר קבלת מצוותיו לבד / מפלפל במקור הדין דחייב ישראל לכופ בן נח, דלכאורה אין לזה הבנה / מביא פלוגתת התוס' והרמב"ם אי שייך חיוב מיתה בבן נח בלי גמר דין, ומתקשה בביאור שיטת ר"מ בע"ז אליבא דהרמב"ם / מחדש ב' גדרים בישראל ובגר - קבלת מלכות שמים וקבלת מצוות, ועפ"ז מחדש בגדרי גר תושב / מרחיק לחדש כן להרמב"ם גם בבן נח סתם / מעתה מבאר היטב דברי הרמב"ם, ומסיק עפ"ז לדינא בזמננו

(פניני מנחם חס"י לד - ע"פ לקושי שידת חס"י עמ' 132 ואילך)

יג. תורת חיים.....
השקפה בהטבת מצב בית הכנסת

יד. דרכי החסידות.....
הסרת הטרדות קודם התפילה

טז. שיחות קודש.....
להתפעל בכל שבת מחדש

ציוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב וילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון "אור החסידות", מנחם ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

לחברות והארות:

מ"ל מערכת: *5717 orhachasidutil@gmail.com

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

מדוע ארכה בניית התיבה ק"כ שנה?

מנין לו לרש"י שרק נח לבדו התעסק בבניית התיבה? / בין התעוררות התשובה ע"י תיבה בנוי להתעוררות שע"י בניית התיבה / ביאור דברי רש"י אודות משך זמן עשיית התיבה ע"י נח

בתחילת פרשתנו בא הציווי לנח לעשות תיבה: "ויאמר אלקים לנח, קץ כל בשר בא לפני, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתם את הארץ. עשה לך תיבת עצי גופר, קנים תעשה את התיבה, וכפרת אותה מבית ומחוץ בכופר וגו'" (ו, יג-יד). ומפרש רש"י:

"עשה לך תיבת - הרבה ריוח והצללה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זהו כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו 'מה זאת לך'; והוא אומר להם 'עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם', אזלי ישובו".

ומלשון רש"י - "שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה" - משמע, שכל המאה ועשרים שנה הי' נח עוסק בבנין התיבה; וכן הוא במדרש לקח טוב (על אתר): "מאה ועשרים שנה הי' משתדל בה".

אמנם בגמרא (סנהדרין קח, א-ב) מסופר רק על תוכחתו של נח לאנשי דורו במשך "מאה ועשרים שנה", ולא נזכר שם שבמשך כל הזמן הזה התעסק בבנין התיבה. ובפרקי דרבי אליעזר (פרק כג. וראה רד"ל שם) מפורש, שנח עשה בבנין התיבה רק "חמשים ושתים שנה" (וראה סדר הדורות אלף תרנו).

וצריך ביאור בשיטת רש"י - מהו ההכרח לפרש שנח התעסק בבנין התיבה זמן כה רב? ולמה באמת התמהמה נח ולא עשה את התיבה בזריזות?

[ואין לומר שאכן בפרט זה לא נהג נח כדבעי - שהרי הכתוב מסיים ומדגיש (ו, כב) "ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלקים כן עשה", ומובן איפוא שקיים נח את מצות ה' בשלימות].

ב. לכאורה הטעם שהאריך נח בבנין התיבה מפורש ברש"י כאן – "כדי שיראוהו אנשי דור המבול". היינו, שבניית התיבה היתה (לא רק כדי להציל את נח ומשפחתו מהמבול, כי אם משום כך "הרבה ריוח והצללה לפניו", אלא) כאמצעי לעורר את אנשי הדור בתשובה, על ידי שיראו את נח עוסק בבנין ויבואו לשאול אותו על כך והוא יספר להם על גזירת המבול.

ומעתה מובן שלא ראה נח טעם להזדרז, ואדרבה – רצה להאריך בבנין ככל האפשר, כדי להרבות בהדיבורים על כך על ידי העוברים והשבים כו', ו"אולי ישובו".

אבל מלשון רש"י: "ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה כו'", משמע שאריכות הבנין לא היתה מצד סברת נח (שהוא מצידו השתדל להאריך זמן הבניי), אלא שהקב"ה הוא ש"הטריחו" בכך (ולא היתה לנח ברירה אחרת), וכדלקמן.

ג. ונראה לבאר בפשטות:

כיון שהקב"ה צוה את נח "עשה לך תיבת וגו'", הרי ה' נח צריך לעשות בעצמו את כל התיבה.

[וכן כתב האברבנאל: "עשה לך, כלומר שנח בעצמו יעשה התיבה ולא יצוה לעשותה לאחרים"; ובאמת שיש לדון בלשון האברבנאל, האם נתכוון שנח צריך לעשות הכל בעצמו, או רק שנח צריך להשתתף בעשי' (ולא לפטור את עצמו לגמרי על ידי שיצווה לאחרים) – אך לפי "פשוטו של מקרא" מסתבר לפרש שהכוונה היא שהמצוה היא חובת גברא על נח, שהוא צריך לעשות הכל, מתחילה ועד סוף].

ומכיון שכן, הרי אין כל פלא בזה שעשיית התיבה נמשכה מאה ועשרים שנה; אמנם נח קיים את מצות ה' בזריזות, אבל מכיון שעשה הכל לבדו הרי זה נמשך זמן רב, והפלא הוא לאידך גיסא – איך הספיקו לו מאה ועשרים שנה לבנות את התיבה כולה בכוחות עצמו לבד!

ד. והנה לפי זה יש לבאר בעומק כוונת רש"י כאן, שהתחיל בשאלה: "ולמה הטריחו בבנין זה?"

ולפום ריהטא כוונתו בזה לשאול – הרי הרבה דרכים למקום, ולמה קבע הקב"ה את דרך הצלתו של נח מן המבול דוקא על ידי עשיית תיבה [וכדברי המדרש (אגדת בראשית פ"א, ב. וראה תנחומא באבער בראשית לו): "וכי לא ה' יכול הקב"ה להציל את נח באמונתו ובדיבורו, או להעלותו לשמים"?]

אך כד דייקת שפיר – הרי אין זו קושיא גדולה לפי דרך הפשט, "פשוטו של מקרא"; כי אמנם הרבה דרכים למקום, אך סוף סוף פשוט שזו הדרך הטבעית להינצל ממבול מים, על ידי תיבה שתגן בעד המים!

ולכן יש לפרש שעיקר שאלת רש"י (שלא העתיק דברי המדרש הנ"ל) היא – "למה הטריחו בבנין זה": למה צוה הקב"ה את נח שהוא בעצמו יטרח בעשיית התיבה, "עשה לך" כחובת

לקראת שבת

גברא? ולכאורה ה' להקב"ה להדגיש את החפצא, שתהי' תיבה בנוי' - בין על ידו ובין על ידי אחרים - ולמה המצוה היא שנח עצמו יטרח בבנין התיבה?

ה. ועל זה מתרץ רש"י - "כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו 'מה זאת לך'; והוא אומר להם 'עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם', אולי ישובר":

הקב"ה צוה את נח לעסוק בעצמו בבנין התיבה, כדי שעל ידי זה יעורר את אנשי דורו לחזור בתשובה. ולכן העיקר במצוה זו (אינו החפצא והנפעל, שתהי' תיבה מוכנה, אלא) הוא זה שנח בעצמו טורח בעשיית התיבה ובכך מקיים את מצות ה' עליו לעורר בתשובה את אנשי דורו.

וכן מבואר מתוך סדר והמשך הכתובים (ראה גם משכיל לדוד כאן):

הציווי לנח, "עשה לך תיבת וגו'", בא מיד לאחר ההודעה אודות מצבם הרוחני השפל של דור המבול - "קץ כל בשר בא לפני . . . והנני משחיתם את הארץ", עוד לפני שהכתוב מפרט ש"השחתה" זו תבוא על ידי מים;

ומזה מובן, שעיקר המצוה לנח אינו בהנפעל בעתיד, שתהי' לו תיבה מוכנה כדי להינצל על ידה ממי המבול [שהרי הציווי על עשיית התיבה בא בכתוב עוד קודם ההודעה בדבר בוא המבול] - אלא עיקר המצוה היא חובת גברא על נח לעורר בתשובה את אנשי דורו, על ידי מעשה הבני' עכשיו.

ו. ועדיין יש לדקדק בהצורך שנח יבנה בעצמו את התיבה, דלכאורה גם אם היתה התיבה נבנית על ידי אחרים, הרי עצם מציאותה של התיבה מעורר הוא להעוברים ושבים לברר ולשאול! [וכן באמת משמע בסנהדרין קח, א שהשאלה היתה "תיבה זו למה", ולא כבאגדת בראשית ותנחומא שם שהשאלה היתה "מה אתה עושה"].

אך הביאור פשוט, שמכיון שהיתה חובת גברא על נח שהוא עצמו יעורר את אנשי דורו בתשובה, ה' צריך הדבר לבוא על ידי פעולתו התמידית שלו, ולא די לו לקיים מצוותו על ידי שהתיבה כבר בנוי', שאז אין ההתעוררות מתייחסת אליו ממש [ניתכן להוסיף, שאריכות הבני' מעוררת תמיהה בקרב העוברים והשבים יותר מאשר מציאותה של תיבה שכבר בנוי' ועומדת].

ויש להאריך עוד בכ"ז, ועוד חזון למועד בעז"ה.

מתי לא שמשו המזלות בימות המבול?

עד כל ימי הארץ ירע וקצר וקר וחם
וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבתו
מכלל ששבתו כל ימות המבול, שלא שמשו המזלות,
ולא ניכר בין יום ובין לילה (ח, כב. רש"י)

הקשה הרא"ם: א. אם לא שמשו המזלות כל
ימות המבול, איך ראה נח כש"חרבו פני האדמה"
(ח, יג) והרי עדיין לא הי' אור בעולם? ב. איך ידע נח
חילוק הימים, כדמצינו מהכתובים (שם י, יב) שחיכה
שבעה ימים כמה פעמים, והרי לא הי' ניכר בין
יום ולילה? ג. הרי נח נצטווה להכין חלון לתיבה,
ולאיזו תועלת הי' החלון אם לא הי' אור בעולם?

ויש לומר בתרי אנפי (וראה יריעות שלמה כאן):

א. "שבתו כל ימות המבול" פירושו מ' הימים
של ירידת המבול, כמו שכתוב "ויהי המבול
ארבעים יום על הארץ" (י, י), ולאחרי מ' יום אלו
כבר שמשו המזלות כרגיל.

ב. לאחר ק"נ יום כתיב "ויסכרו גו' ארובות
השמים ויכלא הגשם מן השמים" (ח, ב), ולפי
זה י"ל שכל עניני המבול שהיו תלויים בשמים
- והמזלות בכללם - חזרו לסדרם אחרי ק"נ יום
אלו.

ועפ"ז יתורצו כל הקושיות, כי כל חילוקי
הימים בידיעת נח המובאים בכתוב, וגם ראיית
נח שחרבו פני האדמה, כולם אחרי מ' ימי המבול,
ואחרי ק"נ הימים, לאחר שחזרו המזלות לסדרם,
ואז גם הי' תועלת בחלון (וראה במקור הדברים בהע' 15
שקו"ט בלשונות חז"ל בכ"מ ובפ"י הרד"ק כאן). וק"ל.

למה דיברה תורה בגנותו של נח?

נח איש צדיק תמים היה בדורתי
יש מרבתינו דורשים אותו לשבח, כ"ש שאלו הי' בדור צדיקים
הי' צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו הי' צדיק,
ואלו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכולם (ו, ט. רש"י)
בדעת הי"ש דורשים לגנאי" צריך להבין: הרי
אפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב" (בבא
בתרא קכג, א. וראה פסחים ג, א), ואיך אפשר שהתורה
תדבר בגנותו של נח (ראה באר בשדה דבר דוד כאן)?
וי"ל בטעם הדבר:

כלל זה - שהתורה אינה מדברת בלשון מגונה
- הוא רק בסיפורי התורה; משא"כ בדבר הלכה
- שם משתמשת התורה בלשון הברורה ביותר,
גם אם היא לשון בלתי נקי, כי פסק הלכה צריך
להיאמר בלשון ברורה, כדי שלא יהי' מקום
לטעות בנוגע למעשה.

ועד"ז בנדוד"ד, שהוספת התיבה "בדורותיו"
לגנאי היא כדי לשלול טעות בנוגע להנהגה
בפועל:

מצינו כמה ענינים בהנהגת נח המורים
שצדקתו לא היתה בשלימות (ראה פרש"י ו, ט. ז, ו, ז),
ואילו היתה התורה מסתפקת בתיאור צדקתו
של נח בלבד, הי' מקום לטעות וללמוד מהנהגות
בלתי רצויות אלו. ומשום הכי הוסיף הכתוב
תיבת "בדורותיו", להורות לנו שהנהגות אלו
בלתי רצויות הן, ואין ללמוד מהן.

"זכר צדיק לברכה"
- בח הדיבור

מדוע לשון הרע הורגת גם את המדובר? / איך יש בכוחו של אדם "לפתוח פה לשטן"? / מהו הצורך להזכיר את הצדיק לשבח? / וכיצד פועל דיבור טוב על יהודי? / דיבור האדם ופעולתו, לטוב ולמוטב

כאשר מזכירה התורה בריש פרשתנו את "תולדות נח", מוסיפה התורה מיד: "נח איש צדיק". בתכלית וחישיבות שבח זה מבאר רש"י, שבכל פעם שמזכירים שמו של צדיק, צריכים לשבחו: "הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר זכר צדיק לברכה".

נח מזכר בתורה כבר בפרשת בראשית: "ויולד בן ויקרא את שמו נח" (ה, כח-כט), וכן בסוף הפרשה "ונח מצא חן בעיני ה'" (י, ח). ומדוע שם לא הזכירה התורה להזכירו בלברכה? (ראה במקור הדברים ששקו"ט בדברי המפרשים בזה. וראה שם הע' 15, שמ"ש "ונח מצא חן וגו'" – אינו בתורת סיפור שבח. עיי"ש)

נוסף על קושי זה, יש לעיין בכללות העניין, איזה צורך וחשיבות יש לשבח את הצדיק תיכף להזכרתו. וכאשר תתבאר תועלת השבח לצדיק, תתישב הקושי האמורה, וגם נוכל ללמוד מזה הוראה בעבודת השי"ת.

לישון הרע מגלה את הרע הנעלם בנפשו של המדובר

בכדי להבין את מהות ומעלת הזכרת שבחו של צדיק, יש לבאר תחילה את הקצה ההפכי – מהות חומרת איסור לשון הרע.

אודות דיבור לשון הרע, אמרו רז"ל (ערכין טו, ב) "לשון תליתאי קטיל תליתאי". כתוצאה מחטא לשון הרע מתים שלושה אנשים: המדבר לשון הרע, השומע, וזה שאודותיו דובר הדבר

הרע (ראה רמב"ם הל' דעות פ"ז ה"ג). ובמפרשים שם (ראה פרש"י שם ד"ה "לאומרו") ביארו כיצד מביא לשון הרע לידי קטטה והריגת שלושה אלו.

והנה, מלשון הגמרא "לשון תליתאי קטיל תליתאי", משמע, שכל אותם השלושה הם שייכים אל חטא לשון הרע. וגם עצם מה ששלושה אלו מתים כתוצאה מן החטא, הרי אין זה בדרך מקרה, אלא בוודאי היזק זה בא עליהם בגין חטא לשון הרע.

והדבר תמוה: מה שנהרגים המדבר והשומע הוא מובן, שהלא חטאו בדיבור או בהאזנה אסורה. ולא בחטא סתם, אלא בעבירה שהשוותה לעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים כאחד (ערכין שם). אך זה שדיברו לשון הרע אודותיו, מדוע ייענש, והרי לא הי' לו יד וחלק בלשון הרע, ואינו אשם בכלום לכאורה?

מדוע אסור "לפתוח פה לשטן"?

יש לומר הביאור בזה:

לדיבורו של האדם יש כח מיוחד, גם כאשר הוא אינו כרוך עם מעשה. כך אמרו חז"ל "לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן" (כתובות ח, ב), וביאר במהרש"א (חדא"ג שם) שדיבור האדם יכול להיות "מעורר את מידת הדין". מעין זה אמרו חז"ל "ברית כרותה לשפתים" (מו"ק יח, א), ועל כן נפסק להלכה ש"אסור להוציא מפיו דבר פורענות על אדם מ"שאל", שמא יתקיים הדבר ח"ו (שו"ע אדמו"ר הזקן הל' שמירת גוף ונפש סי"ב).

כח מיוחד זה שישנו בדיבור האדם, קשור לעצם מהותו של הדיבור: עניין הדיבור הוא לגלות את אשר הי' בהעלם במחשבתו של האדם; ולכן, יש בכוחו של הדיבור להוציא דברים מן ההעלם אל הגילוי.

וזהו טעם הזהירות היתירה שיש לנהוג בדיבור רע על אדם מ"שאל. לפעמים מגיע לאדם מסוים עונש או דבר נזק, אך הדבר נותר בהעלם ברוחניות ולא מתבטא בפועל בגשמיות. אך כאשר בא אדם ומדבר אודות אותו הדבר הרע, הרי הוא מוציא אותו מן ההעלם אל הגילוי, ואזי בא הנזק בפועל בגשמיות. ולכן יש להיזהר בתכלית שלא "להוציא מפיו דבר פורענות על אדם מ"שאל".

ומעתה יובן מדוע לשון הרע "קטיל תליתאי", והיא מזיקה גם לזה שדובר אודותיו:

לפעמים ישנו עניין של רע בהעלם בנפשו של אותו אדם, ואותו רע הי' יכול להישאר כך לעולם ולא לבוא לידי ביטוי בהנהגה בלתי רצויה.

אך כאשר עמד מספר הלשון הרע, וביטא בשפתיו והזכיר בדיבור את אותו הרע, פעל בכך שהרע יצא מהעלמו ויתגלה אצל אותו אדם, וממילא הרי הוא בא לידי חטא ועוון. ומכיוון שהרע מתגלה ומתבטא אצלו בפועל, הרי גם הוא ניזוק על ידי חטא לשון הרע, ואף ראוי להיענש.

דיבור בשבחו של צדיק מסייעו בעבודת ה'

והנה, הורו חז"ל אשר "מדה טובה מרובה ממדת פורענות" (סוטה יא, א). וממילא, אם יש בכוחו של דיבור רע לגלות עניינים בלתי טובים בנפשו של המדובר, הרי על אחת כמה וכמה שדיבור טוב יכול לגלות עניינים טובים בנפש המדובר. כאשר מדברים בשבחו ומעלותיו של יהודי, הרי הדבר פועל בו עלי'. אותם ענייני טוב שהיו בו בהעלם, באים לידי גילוי בפועל טוב, והרי הדבר מחזקו ומסייעו בעבודתו את הבורא ית"ש.

יתר על כן: "מדה טובה" היא "מרובה" מ"מדת פורענות", וכוחם של דברי טוב ושבח עולה על כוחו של לשון הרע. והרי הם מביאים תועלת למדובר, ביתר שאת ממה שמזיק דיבור לשון הרע למדובר.

ואם בשבח שמוציא בן אנוש מפיו, אמרו שהדבר מביא לידי גילוי כוחות הטוב שבו, הרי על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת, כאשר מדובר על שבח הבא מהשי"ת עצמו, שבוודאי הדבר מועיל ומסייע הרבה בעבודת המשובח. ובפרט אם השבח מופיע בפירוש בתורה הקדושה.

ומשום כך, כאשר נזכר שמו של נח בתורה, הוסיף הקב"ה מיד "נח איש צדיק". כי כאשר מדברים אודות צדיק, הרי "זכר צדיק לברכה", שיש להזכיר שבחו ומעלתו, בכדי שהדבר יסייעו ויגלה אצלו כוחות טובים פנימיים שבו (וראה בכ"ז בארוכה בלקוטי שיחות חכ"ז עמ' 163 ואילך).

מתי התחילה עבודתו של נח?

ומעתה יובן היטב מה שהמתינה התורה בהזכרת שבחו של נח עד לפרשתנו, אף ששמו נזכר כבר בפרשת בראשית.

עניינו של נח המסופר בפרשת בראשית, הוא מה ש"נח מצא חן בעיני ה'". והנה, כאשר משתמשים בביטוי "מצא חן" אין הכוונה לבטא רק את יופיו העצמי של הדבר, אלא בעיקר את יופי וחביבות הדבר בעיני המתבונן. ואדרבא, לפעמים הדבר כשלעצמו אינו בתכלית היופי, אלא שבעיני פלוני הדבר מוצא "חן" והוא יפה בדעתו (וראה סוטה מז, א).

וממילא כאשר מכריזה התורה "ונח מצא חן בעיני ה'" – אין הדבר מספר כל כך אודות עבודתו העצמית של נח, כי אם על מה שהקב"ה חיבבו מצדו באופן של נשיאת "חן", כאמור (וראה ב"ר פכ"ט: "לא ה' כדאי, אלא שמצא חן בעיני ה'"). וכמודגש גם בלשון "מצא" חן, שהמוצא אינו מתייגע ועמל על המציאה, אלא באה לו בהיסח הדעת.

ולכן, בהזכרת נח באופן זה אין צורך בדיבור בשבחו, כי שבחו של הצדיק נחוץ בכדי לסייעו בעבודתו, ובפרשת בראשית אין מדברים עדיין אודות עבודת ה' של נח.

עבודתו ויגיעתו של נח למלא את רצון השי"ת, מסופרת לראשונה בפרשתנו. ואכן מיד כאשר מזכירים את נח בקשר עם עבודת הבורא, מכריזה התורה "נח איש צדיק". כי מטרת הזכרת שבחו היא, כאמור לעיל, להועיל לעבודתו, ולגלות את הכוחות הנעלמים שטמונים בו.

“לשחת הארץ” – למעליותא

לשחת הארץ (ט, יא)

בתורה אור לרבינו הזקן נ”ע (ריש פרשתנו) מבאר שהמבול טיהר את העולם ע”ד טהרת המקוה, ולכן ה’ המבול ארבעים יום על הארץ, כשם ששיעור המקוה הוא ארבעים סאה.

והנה, כתב הרמב”ם (סוף הלכות מקוואות): “כשם שהמכין לבו לטהר כיון שטבל טהור וכו’, כך המכין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות כו’ כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור”.

והיינו, שכשם שהאדם הטובל במי המקוה, הרי כל גופו משוקע בתוך המים, והמביט על המקוה לא יראה את גוף האדם כי אם את המים לבדם – עד”ז מוטל על האדם “לטבול” ולהשקיע את עצמו ב”מי הדעת”, עד שהמתבונן בו לא יראה אדם בעל דעות רעות, כי אם רק את “מי הדעת” שהוא טובל בהם.

ועל פי זה יש לומר שכן הוא גם בטהרת העולם ע”י המבול, דזה שלא נראתה הארץ בזמן המבול, הרי זה מרמז שהארץ באותה שעה לא נראתה למציאות בפני עצמה, כי אם היתה בטלה לחיות האלוקית המחי’ את העולם.

ובזה יש לפרש למעליותא את לשון הכתוב “לשחת הארץ”, שהכוונה הפנימית בזה היא שהמבול “שיחת” את ה”ארציות” וההתגשמות של הארץ, שלא תיראה כמציאות הנפרדת ח”ו מהחיות האלוקית המחי’ אותה, כי אם שתתגלה האמת שאין שום מציאות מלבדו ית’, וכל מציאות העולם היא מזה שהקב”ה מהווה ומחי’ אותו בכל רגע ורגע.

תיקון העולם לגאולה

בשנת שש מאות שנה לחי’ נח וגו’ נבקעו כל מעינת תהום רבה וארבת השמים נפתחו (ז, יא) איתא בזהר הקדוש: “ובשית מאה שנין לשתיאתא יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבויעי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא לאעלא בשביעא . . וסימנין בשנת שש מאות שנה לחי’ נח וגו’ נבקעו כל מעיינות תהום רבה [וארובות השמים נפתחו]” (זח”א קיז, א).

והנה, מדברי הזהר משמע שלא רק פתיחת שערי החכמה האלוקית (“תרעי דחכמתא לעילא”) היא הכנה לביאת המשיח, אלא גם גילוי חכמות העולם (“מבויעי דחכמתא לתתא”) הוא הכנה לביאת המשיח ולאף השביעי (“ויתתקן עלמא לאעלא בשביעא”). וצריך ביאור איך גילוי חכמות אלו הוא הכנה להגאולה.

ויש לבאר בזה:

על זמן הגאולה נאמר “ונגלה כבוד ה’ וראו כל בשר יחדיו כי פי ה’ דיבר” (ישעי’ מ, ה), ומבואר בספרי החסידות (ראה שער האמונה לאדמו”ר האמצעי פכ”ה ואילף), שהתגלות האלקות לעתיד תהי’ באופן של “וראו כל בשר”, שבשר הגוף הגשמי יראה ויבין את האלקות. ומעין זה נעשה בגילוי חכמות העולם, שחכמות העולם הגשמי מעידות על האלקות שבעולם.

דוגמא לדבר: בין החכמות שנתגלו בדורות האחרונים, נתגלו כוחות המאפשרים לשמוע כל הגה היוצא מפי אדם, באותו רגע שיוצא מפיו, אפילו אם הוא נמצא בפניה נידחת בעולם. דבר זה הוא דוגמא מוחשית ל”עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים” (אבות פ”ב מ”א), ובדרך ק”ו, שאם אפילו בדרכי הטבע אפשר לראות ולשמוע מכל מקום בעולם – “הנוטע און הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט” (תהלים צד, ט)?!

ונמצא, שחכמות העולם משמשות להתבוננות בענייני יראת שמים וחזוק בתורה ומצוות. והרי זו הכנה לביאת המשיח, שאז יהי’ ניכר גם בעולם הגשמי האלקות שבו.

הידושי סוגיות

עיון ופירוש בסוגיות הפרשה

ז' מצוות בני נח

מדריך מל' הרמב"ם דאיכא חיוב מיתה בכך נח על העדר קבלת מצוותיו לבר / מפלפל במקור הדין דחייב ישראל לכופ בן נח, דלכאורה אין לזה הבנה / מביא פלוגתת התוס' והרמב"ם אי שייך חיוב מיתה בבן נח בלי גמר דין, ומתקשה בבאור שיטת ר"מ בע"ז אליבא דהרמב"ם / מחדש ב' גדרים בישראל ובגר – קבלת מלכות שמים וקבלת מצוות, ועפ"ז מחדש בגררי גר תושב / מרחיק לחדש כן להרמב"ם גם בבן נח סתם / מעתה מבאר היטב דברי הרמב"ם, ומסיק עפ"ז לדינא בזמננו

צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ וכו' מבואר דנאמר בזה ציווי מפורש ומסויים של כפי', שבנ"י חייבים לכופ אותם לקבל ז' מצוות שלהם. וצ"ב מקורה ועניינה של כפי' זו. עוד צריך פירוש בלשון הרמב"ם וסידורו שהתחיל הלכה הנ"ל "משה רבינו לא הנחיל התורה והמצוות אלא לישראל וכו'" וממשיך "וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ וכו'", ומשמעות הדברים הוא דהחיוב של לכופ וכו' משתייך ובא בהמשך לנתינת כל התורה והמצוות לישראל, דביחד עם הנחלת התורה לבני ישראל ניתן הציווי מפי הגבורה לכופ את כל אומות העולם על שבע מצוות דידהו. ואין זה מובן דמה ענין ז' מצוות אצל הר סיני ומה בא הרמב"ם להשמיענו בזה.

ואו"ל יסוד הכ חיובא הוא עצם הופעת השבע מצוות בתורתנו, דמכיון שהתורה היא נחלתן של בני ישראל לבר, ועד שגוי הלומדה עובר על "מורשה" ו"מאורסה" (סנהדרין נט, א. ועיין גם קדושין לב, א "תורה

כתב הרמב"ם בפ"ח מהלכות מלכים (הלכה י'): משה רבינו לא הנחיל התורה והמצוות אלא לישראל שנאמר מורשה קהלת יעקב ולכל הרוצה להתגיייר משאר האומות שנאמר ככם כגר, אבל מי שלא רצה אין כופין אותו לקבל תורה ומצוות, וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח וכל מי שלא יקבל יהרג. והמקבל אותן הוא הנקרא גר תושב בכל מקום, וצריך לקבל עליו בפני שלשה חברים.

הנה מלשון הרמב"ם משמע דבן נח נהרג על העדר הקבלה לבר אפילו אם לא עבר בפועל על ז' המצוות, וצ"ב בטעמא דמילתא. ובמקור הלכה זו שחיובא איכא לכופ כל באי עולם לקבל ז' מצוות, ציין הכסף משנה הא דאיתא בסנהדרין (נו, א) דכולהו תלמידי דרב אמרו על שבע מצוות בן נח נהרג. והיינו דהא דנהרג באם לא קבל, הרי זה גופא כפי' לקבל. אכן מלשון הרמב"ם

והנראה בזה, בהקדם דברי המכילתא על הכתוב (בעשרת הדברות) לא יהי' לך גו': "למה נאמר לפי שנאמר אנכי ה' אלקיך, משל למלך בשר ודם שנכנס למדינה אמרו לו עבדיו גזור עליהם גזירות, אמר להם כשיקבלו את מלכותי אגזור עליהם, שאם מלכותי לא יקבלו גזרותי לא יקבלו. כך אמר המקום לישראל אנכי ה' אלקיך לא יהי' לך, אני הוא שקבלתם מלכותי, אמרו לו כן, וכשם שקבלתם מלכותי קבלו גזרותי".

ומבואר בזה דמתן תורה כולל שני ענינים נפרדים, ראשונה, קבלת מלכותו של הקב"ה, ואחרי', קבלה שני' - קבלת המצוות. והמעין בלשון הרמב"ם בהל' איסורי ביאה (שם ה"ב) גבי קבלת גר צדק ("ומודיעין אותו עיקרי הדת שהוא יחוד השם ואיסור עבודה זרה . . ומודיעין אותו מקצת מצות קלות . חמורות כו'"), יראה דגם בדידי' חלוקה קבלתו בשנים - קבלת המלכות, וקבלת הגזירות. והוא על דרך שהי' במתן תורה - גירותם של כלל ישראל.

ואשר לכן הוא דס"ל להרמב"ם דגם בנוגע לגר תושב איכא ב' קבלות נפרדות: קבלת המלכות, והיא הקבלה שלא יעבוד כו"ם, וקבלת הגזירות דהיינו שאר מצוות בני נח. וזהו שכתב דגר תושב הוא זה "שיקבל עליו שלא יעבוד כו"ם עם שאר המצוות כו'", דהיינו קבלת מלכותו של השי"ת, וקבלת גזירותיו. ויש להוסיף בזה עפ"י מה דמשמע מלשון רבינו גרשום בכריתות (ט, ב) שכתב דגר תושב יש בו "קצת גירות", וכן במאירי ליבמות (מח, ב) קורא לגר תושב - "גר לחצאין", והיינו דגם בדידי' איכא איזו חלות גירות בגופו. והכי משמע בתורת הבית השלם להרשב"א (בית ה' ריש שער ד) שגורס בגמ' (ע"ז שם) גבי גר תושב "דגר שנתגייר

דילי' הוא" ובפרש"י שם), וא"כ מהו המקום בתורת ישראל למצוות ב"נ דלא שייכי להו כלל. וכיון שהז' מצוות נתפרשו בתורה, על כרחך שנאמר בזה חיובא לבני ישראל, והיינו שהם המה האחראים שכל בני נח ידעו מהם ויקיימו אותם. אך עדיין לא מיושב היטב לשון הרמב"ם "צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופף כו'", דמשמע שאין זה רק לפי שז' מצוות מפורשות בתורה אלא חיוב כפי' זו שייך למעמד הר סיני.

וי"ש לומר, דהנה איתא בעבודה זרה (סד), ב"איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים כל שקיבל עליו שבע מצוות שקבלו עליהם בני נח". ובתוס' שם הקשו בשיטת ר"מ דסגי בקבלה שלא לעבוד עבודה זרה שיהי' גר תושב - היינו שמצווין להחיותו כדאיתא בהמשך הסוגיא - שהרי אם עבר על שאר המצוות הרי הוא חייב מיתה. ותירץ דכל זמן שלא דנוהו בית דין עדיין לא נתחייב. אמנם בצפנת פענח להל' מילה (פ"א ה"ו) כתב דלשיטת הרמב"ם חייב מיתה ממילא ולא בעי גמר דין, ושכן משמע בפרש"י יבמות (מז, ב), וצ"ע איך יתפרשו לשיטתם דברי ר"מ דנעשה גר תושב בקבלת איסור עכו"ם לבד. והנה הרמב"ם הרי פסק כאן בהל' מלכים וכן בכמה דוכתי כדעת חכמים דבעי קבלת כל ז' המצוות, אלא שבהל' איסורי ביאה (פי"ד ה"ז) מנסח ההלכה באופן מיוחד, וז"ל "אי זה הוא גר תושב זה עכו"ם שקיבל עליו שלא לעבוד כו"ם עם שאר המצוות שנצטוו בני נח", הרי שחילק את הקבלה שלא יעבוד כו"ם ומפרטה בפני עצמה, ומשמע דקבלת איסור עבודה זרה שונה ונפרדת מקבלת שאר המצוות, וצ"ב.

הקב"ה וקבלת גזירותיו - וענין המלכות הלא הוא גדר של כפי'.

ועפ"ז מיושב ג"כ הטעם שהרמב"ם מדגיש שדבר זה "צוה משה רבינו מפי הגבורה", שמקשר זה עם מעמד הר סיני דייקא, כי אז נתגלתה לכל באי עולם מלכותו של הקב"ה, ויעויין במדרש (שמות רבה סוף פכ"ט) "כשנתן הקב"ה את התורה צפור לא צווח עוף לא פרח שור לא געה אופנים לא עפו שרפים לא אמרו קדוש קדוש הים לא נזדעזע הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול אנכי גו'", הרי מפורש בזה דמעמד הר סיני לא ה' רק עבור בני ישראל, כי אם דנגלה אז מלכות ה' וממשלתו על כל הבריאיה כולה, וממילא נתחייבו אז גם אומות העולם בקבלת מלכות שמים. והיינו מה שכתב הרמב"ם דחיובא דלכוף וכו' מישך שייך לענין מתן תורה.

והנה לא מצינו חולק על דברי הרמב"ם בהלכה זו א"כ ודאי דהכי הלכתא, ויש כמה ראיות דהלכה זו אינה תלויה בבית דין ונוהגת גם האידנא, והיינו דכל מי שיש בידו להשפיע על איזה בן נח שיקיים ז' המצוות המוטלות עליו (משום שבין כך יש לו קשרים עם בני נח בעניני מסחר וכיו"ב) מוטל עליו החיוב להשתדל בזה. ובתוס' יו"ט אבות (פ"ג, בפירוש משנת חביב אדם שנברא בצלם) כתב דאם בכפי' כפשוטה נצטוונו כל שכן בכפיית דברים, עיין שם (ועיין גם דברי המדרש בויקרא רבה (פ"ו, ה), ספורנו על הכתוב (יתרו יט, ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, וספר חסידים (סי' תתשכד). יעוי"ש).

כקטן שנולד דמי", ע"ש. וכן תפס הט"ז (יו"ד ס"ב סק"א) לדבר פשוט, שהרי כתב דלשיטת הרמב"ם דהא דשחיטת עכו"ם נבילה נלמד מקרא ד"וקרא לך ואכלת מזבח" (תשא לד, טו), א"כ לא נתמעט רק עכו"ם משא"כ גר תושב "כיון שיצא מכלל העמים", הרי דאיכא ב' חלות גירות המפקיעו מכלל העמים. ומשום הכי שפיר למדין גירות הגר תושב מגירותו של גר צדק ומגירותו של כלל ישראל בעת מתן תורה, שגם הוא צריך לב' קבלות, מלכות וגזירות. ועפ"ז י"ל דזהו גם יסוד פלוגתת ר"מ וחכמים, דלדעת ר"מ עיקר חלות שם גר תושב תלוי רק בקבלת מלכות שמים, דאם כי ודאי צריך לקיים כל הז' מצוות ובלאו הכי הרי הוא נהרג, מכל מקום חלות הגירות היא על ידי קבלת המלכות לבד. משא"כ לשיטת חכמים לא נעשה גר תושב עד שיקבל ביחד עם המלכות גם הגזירות.

ונראה דהרמב"ם הוסיף עוד, דגם בנוגע לכל באי העולם שאינם רוצים להיות גרים תושבים, מ"מ כיון שהמה מחוייבים בקבלת ז' המצוות הרי הם צריכים גם קבלת המלכות, שהיא היסוד לקבלת הגזירות וקיומם. וזהו מ"ש דכופין "לקבל" לא רק "לקיים", כי קבלה זו פירושה קבלת המלכות, ובלעדי הרי הם נהרגים, כי העדר הקבלה גופא הוי פריקת עול מלכות שמים (שוב מצאתי כעין זה בשו"ת מחנה חיים (ח"ג יו"ד סמ"ו), ע"ש).

וזה גופא עניינו של חיוב הכפי', "לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות כו'", כי קיום ז' מצוות ב"נ תלוי בקבלת מלכותו של

השקעה בהטבת מצב בית הכנסת

האופן שהגבאי צריך להביט על המתפללים

בקורת רוח קבלתי את מכתבו . . בו כותב באופן יחסי בפרטיות, אודות המצב של בית הכנסת . . ואף שבפרטים אחדים עדיין צריך תיקון ככתבו, אך אנו יודעים הבטחת השם יתברך, פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כפתחו של אולם, וכאשר הגבאי והמתפללים ישתדלו מצידם, בטח יתן להם השם יתברך הצלחה, ובפרט שעל כל יהודי נאמר: ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש, שלשון הכתוב (איוב לא, ב) הוא חלק אלקה ממעל, ורבנו הזקן מוסיף את המלה ממש, שזה יומשך בפועל ממש, לא רק במחשבה ודבור אלא במעשה בחיי היום יום, ובכל הענינים אודותם כותב בראשי תיבות.

וכפי שכתוב בספרים ורבנו הזקן הכניס זאת בסידור שההקדמה לתפילה היא ואהבת לרעך כמוך, הרי כאשר הגבאי מביט על המתפללים עם הקדמה זו והמתפללים מביטים על הגבאי לפי הקדמה הנ"ל, הרי זו דרך בטוחה שיהי' ברכנו אבינו (מפני ש)כולנו כאחד, וכפי שמרומז בתניא פרק ל"ב, ושכן יהי', דוקא כפי שמסיים שם באור פניך, שהכוונה בזה היא שדורשים הארת פנים מאחד לשני, שהרי כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם.

(תרנ"ט מאגרות קודש ח"י ע"ב ע"ז,
אגרות קודש המהר"ם ח"ב ע"ד 4-153)

הושטת אצבע קטנה

מאשרים את קבלת מכתבו בו כותב ראשי פרקים אודות בית הכנסת חב"ד והקשיים בנוגע למניין וכו' ואשר צריכים רחמים רבים.

והנה ברור שענין הרחמים רבים ישנו, וכפי שאנו אומרים בתפילה בכל יום, ברחמיך הרבים רחם עלינו, צריך רק לחזק את הצנור והכלים כדי לקלוט אותם בענינים של פועל כאן למטה, ומה כלי טוב יותר מבית הכנסת בו לומדים תורה, המאחד תורה ותפילה, נמצא שהדבר תלוי רק בעסקנים של בית הכנסת ומדרש שהם מצידם יעשו מעט ואז הענין יהי' בסדר.

ועל דרך כפי שמסופר בתחילת מדרש שיר השירים וקהלת, בנוגע להעלאת אבן גדולה לבית המקדש, שלא היתה באפשרי שאדם אחד יביא אותה, ובכל זאת נדרש מהאדם שהוא יסייע באצבע אחת, והשאר כבר נעשה מלמעלה על-ידי מלאכיו עושי דברו, ועל דרך זה הוא בכל מקום ובכל זמן, גם אם זה נעשה על-ידי לבוש אחר, וכידוע שמלאך לא מוכרח להיות דוקא דבר שבא עם שתי כנפיים לבנות, אלא יכול להיות גם מלאך - כמשמעו, שליח, והרבה שלוחים למקום. ובפרט בענין טוב שזכות הרבים תלוי בו. ומכיון שזכה להיות מראשי העסקנים בבית הכנסת והמדרש זה - הרי ודאי שלא רק שהוא עצמו יעשה בזה, אלא גם ישתדל שכל אלו שיכולים לעשות בזה, יעשו, והשם יתברך יצליחו.

(תרנ"ט מאגרות קודש ח"י ע"ב ש"ע-א,
אגרות קודש המהר"ם ח"ב ע"ד 406 ואילך)

דרכי התשובה

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקל"ה ה'תשנ"ה ז"ע

הסרת הטרדות קודם התפילה

אם היתה חביבה עליו השעה דתפלה הרי בקל ה' מסלק מלבבו כל דבר
המפריד ומבלבל אותו. ואם אינו בקל כל כך יעשה חשבון בנפשו

עבודה' דורשת הכנה

...דהנה כל 'עבודה' היא עבודה פנימית בהתיישבות דוקא, ובא על ידי הכנה דוקא.

וזו היא הסבה מה שיש כמה שמתפעלים דוקא מההתבוננות בדרך כללי דוקא, וכשמתחיל
בעת מעשה להתבונן בהענין בפרטיות יותר מתקרה לגמרי.

לכאורה אדרבה מאחר דמתפעל מהתבוננות כללית השכל מחייב דכאשר מתבונן בפרטיות
עוד תגדל ההתפעלות.

ובאמת אינו כן, אלא עוד מתקרה לגמרי.

והסבה לזה הוא מפני שאינו מוכן בנפשו לקבל אור ואינו כלי לזה. ולזאת מההתבוננות
בדרך כלל הרי הוא מתפעל להיות שהוא בבחי' 'מקיף' לבד, וידוע דלגילוי אור בבחינת
'מקיף' אין צריך ל'כלי'. אבל כשמתבונן בפרטיות יותר שהוא הגילוי בבחינת פנימיות לזה
צריכים 'כלי' דוקא.

והוא ענין ההכנה דקודם התפלה שיש בה כמה פרטים.

ראשית כל דבר צריך להסיר מדעתו כל טרדא שלא יטרד ויבלבל אותו בתפלה, שזהו מה
שאמרו רז"ל "לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ויתפלל", והיינו שלא ימהר להתפלל מיד
בבואו מהחוץ, היינו מעניניו הגשמיים והחומריים, אלא ישעה כשיעור שישלך ויסיר מאתו
עניניו הקודמים שלא יבלבלו אותו (וכמ"ש פי' זה בשו"ע או"ח סי' צ').

ואם בדברי תורה אמרו רז"ל "אין עומדין להתפלל לא מתוך דין כו' אלא מתוך הלכה
פסוקה כו'", כל שכן במילי דעלמא צריך להסירם מהלב לגמרי, ויכין את עצמו להתפלל.

להניח את הכל ולהתעסק רק בתפילה

ובזה יש רבים המתאוננים שאינם יכולים להסיר הטרדות מלבם, ובזה הם מצדיקים את עצמם. והנה מלבד זאת דגם הטרדות הם נסיונות הנה עוד זאת דצריך האדם לשום אל לבו הלא בעניניו הגשמיים כמו בשינה עד"מ הרי הוא מסיר טרדת לבבו וישן. הרי יש ביכולתו להסיר טרדותיו ודאגותיו בשביל ענין גשמי המוכרח לגופו, אם כן מכל שכן שיש ביכולתו לפעול כזאת בדבר הנוגע לנפשו. ואם היתה חביבה עליו השעה דתפלה הרי בקל הי' מסלק מלבבו כל דבר המפריד ומבלבל אותו.

ואם אינו בקל כל כך יעשה חשבון בנפשו כנ"ל אם על דבר גשמי הנני פועל בעצמי להסיר הטרדה כל שכן בדבר רוחני הנוגע לחיי נפשי אשר בודאי צריכים להניח את הכל ולהתעסק רק בזה.

וכאשר יתבונן היטב בסדרי מעשיו ועניניו אשר על הכל יש אצלו זמן, לא מבעי על עסק וגם על הדברים בטלים של עסק לדבר עם פלוני או להתראות עם פלוני שהוא בעצמו יודע אשר אינו נוגע כ"כ ורק לרווחא דמילתא, לדבר ולשמוע ("ריידין, העריץ") וביני לביני מדברים הבלים ממש (ובמילא באים לדבורים אסורים וגם מדות רעות בקנאה שנאה מריבה וקטטות כו') ואינו מייקר בהזמן כלל על זה.

ומכיון שמגיע ללימוד התורה או לתפלה אז אין לו זמן והוא טרוד, אשר בזה נראה עד כמה הענין דלימוד התורה ותפלה ח"ו אינו נוגע, הגם כי באמת אינו כן, דבאמת לבבו שלם עם ה', והראי' דכאשר מי שמעורר לקבוע עתים לתורה באים הרבה לשמוע ומתעוררים בהתעוררות נכונה ללמוד, וגם אפילו אנשים פשוטים הבלתי יודעים כל כך עומק הלימוד מכל מקום מתעוררים לבא לשמוע במה שלומדים, והוא מפני יוקר וחבת הענין באמת, אלא שמתעלם ברוב האבק של דברים בטלים אשר על ידם נופל האדם ר"ל ממהותו במשך הזמן.

תכלית האדם נעלית יותר מבע"ח!

וכאשר האדם יהי' מי שיהי' יתבונן אשר שרש נשמתו גבוה גבוה וירדה למטה להתלבש בגוף ה"ז בשביל תכלית, והתכלית אינו אכילה ושתי' והדומה, כי זה ישנו גם בבעלי חיים, אם כן תכלית האדם נעלה יותר. ויתבונן בהנהגותיו ועניניו אשר נמשל כבהמות נדמה, וכל מעשיו ועניניו הגשמיים מראים על פחיתות מהותו.

וכאשר האדם מתנהג כמנהג בעל חיים הוא עוד גרוע מבעל חיים, הנה זה גופא יפעול שבירת החומריות שלו בכללות.

(ספר המאמרים תרפ"ו עמ' שיח-ט)

שיחות קודש

דברות קודש בעניני הנראה, הנכונה
והיוזק בעבודת ה' ש"ת

התוכן שספדור זה הובא כאן בסגנון שנאמרו הדברים ע"י רבינו,
מלבי שנינו עריכה קלים לחקל על הלמוד

להתפעל בכל שבת מחדש

לפעול זעזוע וחידוש בעבודתו

יהודי יכול לטעון שכללות ענין השבת וראש חודש אינו דבר חידוש (בדוגמת ענין ה"נס"), אלא זהו דבר הרגיל; בכל שבוע ישנו יום השבת (לאחרי ששת ימי השבוע), ועל דרך זה בכל חודש ישנו ראש חודש (לאחרי ההקדמה דערב ראש חודש) - ומאחר שזהו דבר הרגיל, "עולם כמנהגו נוהג", אין כל סיבה, לכאורה, שענין השבת וראש חודש יפעל אצלו זעזוע וחידוש בכללות עבודתו.

כל יהודי הוא בחזקת כשרות, ובודאי שהנהגתו בפועל ממש היא על פי (קיצור שולחן ערוך ועל פי) השולחן ערוך, ולכן, בבוא יום השבת הרי עבודתו נעשית בהתאם לעבודה דיום השבת, ובבוא ראש חודש עבודתו היא בהתאם לעבודה דראש חודש (לאחרי ההכנה דעבודת ערב ראש חודש) - אבל כללות עבודתו נעשית מתוך אדישות וקריירות, מאחר שזהו דבר הרגיל.

כאשר מראים לו "נס" - הרי זה גורם אצלו זעזוע וחידוש בכללות עבודתו; אבל כאשר מדובר אודות דבר החוזר ונשנה בכל פעם באופן ד"לא ישבותו" - הרי זה נעשה דבר טבעי שאינו מעורר התפעלות כלל.

ובפשטות: כשם שכללות הנהגת העולם היא באופן ד"לא ישבותו" (לאחרי המבול), כמו כן לאחרית מתן תורה נעשה כללות ענין השבת וראש חודש דבר תמידי באופן ד"לא ישבותו",

היינו, שענין זה נעשה טבע בעולם (כפי שהעולם הוא במעמד ומצב שלאחרי מתן תורה). ומאחר שזהו דבר טבעי, מובן, שאין הדבר גורם ומביא לידי התפעלות כלל.

להתחדש במעשים טובים

...הנה על זה אומרים לו - שכללות ענין הטבע הוא גם ענין של "נס". וכידוע תורת הבעש"ט (כש"ט טו, א) על הפסוק (פא, ד) "תקעו בחודש שופר", "כי יראה אדם תדיר שיהי בחודש, רצונו לומר לחדש מעשים טובים שלא יהי כמו חק קבוע", וכפי שמבאר שם ש"ענין הנס הוא שנתחדש הדבר בפעם הראשון על הטבע נקרא נס, ואחר כך נעשה זה טבע גם כן", היינו, שבעצם הרי גם הטבע הוא ענין של נס (בפעם הראשונה), אלא לאחר שהדבר חוזר ונשנה ומתרגלים אליו, הרי הוא נעשה לענין של טבע, ולכן, "יראה אדם תדיר שיהי בחודש", על ידי זה שמסתכל על הטבע כפי שהוא באמיתיות - ענין של נס.

זאת אומרת: אף על פי שטבע האדם להתפעל מ"נס" כאשר "נתחדש הדבר בפעם הראשון", מה שאין כן כאשר הדבר חוזר ונשנה שאז "נעשה זה טבע" - נדרש ממנו להשתדל שבכל פעם יהי הדבר "בחודש", כפי שהי' בפעם הראשונה.

